

Z Napoleonem i przeciw niemu Für, mit und gegen Napoleon

Europa zu Beginn des 19. Jahrhunderts

Der Beginn der Französischen Revolution 1789 mit der Erklärung der Menschen- und Bürgerrechte bedeutete das Ende des Absolutismus in Frankreich. Während die revolutionären Vorgänge bei den europäischen Völkern zunächst auf große Sympathien trafen, fürchteten die Regierungen eine Ausbreitung der revolutionären Ideen im eigenen Land. Nachdem Österreich und Preußen dem König Frankreichs gegenüber ihre Solidarität bekundet hatten, erklärten die französischen Revolutionäre ihnen den Krieg. Dieser Verteidigungskrieg weitete sich bald zum Eroberungskrieg aus und markierte den Beginn einer Reihe von militärischen Auseinandersetzungen zwischen Frankreich und einer wechselnden Koalition europäischer Staaten. Frankreichs militärische Erfolge waren vor allem dem General und Oberbefehlshaber Napoleon Bonaparte (1769 – 1821) anzurechnen. Dieser gewann aufgrund dessen schnell an öffentlichem Ansehen und politischer Bedeutung. 1799 wurde er erster Konsul, nach der Gründung des Kaiserreiches Kaiser der Franzosen.

Der erfolgreiche Feldherr veränderte nach seinen Vorstellungen das Staatsgefüge des alten Europas und beherrschte bald weite Teile des Kontinents. Im Sonderfrieden von Basel errang Frankreich 1795 seinen ersten außenpolitischen Erfolg. Und nach der Niederlage Österreichs im zweiten Koalitionskrieg erzwang Napoleon 1801 die endgültige Abtretung der linksrheinischen Gebiete des Deutschen Reiches an Frankreich. Der 1803 verabschiedete Reichsdeputationshauptschluss regelte die Entschädigung der Fürsten, die linksrheinische Gebiete hatten abtreten müssen. Dies führte zu einer deutlichen Veränderung der deutschen Territoriallandschaft. Zahlreiche geistliche und weltliche Territorien verschwanden und gingen in den Mittelstaaten auf, die wiederum größtenteils 1806 in den Rheinbund zusammengefasst wurden. Der Austritt der Rheinbundstaaten markierte das endgültige Ende des Heiligen Römischen Reiches Deutscher Nation. Unter Druck Napoleons verzichtete Franz II. auf die Kaiserkrone und es kam zur Auflösung des Alten Reiches.

Seit dem Sonderfrieden von Basel war Preußen neutral geblieben und war auch 1805 der Koalition zwischen England, Russland, Österreich und Schweden nicht beigetreten. Stattdessen war Friedrich Wilhelm III. immer mehr in die politische Abhängigkeit Napoleons geraten. Doch das Zugeständnis Napoleons an England betreffend Hannover, die wachsende Krisenstimmung und ein zunehmend patriotisches Klima veranlasste den preußischen König, Anfang Oktober 1806 gegen Napoleon ins Feld zu ziehen.

Europa w początkach XIX wieku

Wybuch rewolucji w roku 1789 oraz Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela oznaczały koniec absolutyzmu we Francji. Jako że wydarzenia francuskie początkowo spotykały się z ogromną sympatią ze strony wielu narodów europejskich, ich rządy obawiały się rozprzestrzeniania się idei rewolucyjnych w swoich krajach. Gdy Austria i Prusy wyraziły swoją solidarność z królem Francji, francuscy rewolucjoniści wypowiedzieli im wojnę. Ta początkowo obronna wojna już wkrótce przerodziła się w wojnę zaczepną i stanowiła początek szeregu militarnych sporów pomiędzy Francją a zmieniającą się koalicją europejskich państw. Wojskowe sukcesy Francji były przede wszystkim zasługą Napoleona Bonaparte (1769-1821), generała i głównodowodzącego armii. Z tych powodów dość szybko zdobył on powszechny szacunek i polityczne znaczenie. W roku 1799 został pierwszym konsulem, a po państwową Cesarstwa – cesarzem Francuzów.

Zwycięski wódz zmienił strukturę państwową starej Europy wedle swoich wyobrażeń i już wkrótce opanował rozległe obszary kontynentu. Podczas zawartego w 1795 roku w Bazylei odrębnego pokoju Francja odniosła swój pierwszy sukces w polityce zagranicznej. Po klęsce Austrii w II wojnie koalicyjnej Napoleon w 1801 roku wymusił ostateczne odstąpienie Francji należących do Rzeszy Niemieckiej ziem położonych po lewej stronie Renu. Uchwalona w 1803 roku ustawa Sejmu Rzeszy regulowała kwestię odszkodowań dla książąt, którzy musieli zrzec się terenów na zachód od Renu. Prowadziło to do istotnych zmian niemieckiego terytorium. Liczne terytoria świeckie i kościelne zniknęły i odrodziły się w średniej wielkości państewkach, te zaś po większej części w roku 1806 zostały połączone w Związek Reński. Powstanie państw Związku Reńskiego oznaczało ostateczny koniec Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego. Pod naciskiem Napoleona Franciszek II zrzekł się tytułu cesarza Rzeszy i doszło do rozwiązania Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego.

Od zawarcia Pokoju Bazylejskiego Prusy pozostawały neutralne i również w roku 1805 nie przystąpiły do koalicji Anglii, Rosji, Austrii i Szwecji. W konsekwencji Fryderyk Wilhelm III popadał w coraz to większą zależność polityczną od Napoleona. Jednak ustępstwo Napoleona wobec Anglii w kwestii Hanoweru, rosnące nastroje kryzysowe oraz przybierający na sile klimat narodowego patriotyzmu spowodowały, że na początku października 1806 roku król Prus wyruszył w pole przeciwko Napoleonowi.

„Bataille de Valmy 20. Septembre 1792”.
Znaczek pocztowy, Francja

„Bataille de Valmy 20. Septembre 1792”.
Briefmarke Frankreich

„Pod francuskim jarzmem” [W:] Die Deutschen Befreiungskriege 1806 - 1815, t. 1. Berlin 1901

„Unter französischem Joche” Aus: die Deutschen Befreiungskriege 1806 - 1815, Bd. 1. Berlin 1901

Trzej sprzymierzeni monarchowie: król Fryderyk Wilhelm III, cesarz Franciszek I i car Aleksander I [W:] Zur Erinnerung an Deutschlands Wiedergeburt und Befreiung vor fünfzig Jahren. Leipzig, 1863.

Die drei verbündeten Monarchen: König Friedrich Wilhelm III., Kaiser Franz I. und Kaiser Alexander I. Entnommen aus: Zur Erinnerung an Deutschlands Wiedergeburt und Befreiung vor fünfzig Jahren. Leipzig, 1863.

